धर्मजन्मन् पु० धर्मतो जन्म यस्य। युधिष्ठिरे "वीक्ष्य धर्ममथ धर्मजन्मना" माघः।

धर्मजन्य त्रि० धर्मेण जन्यः। धर्मतो जाते सुखे "सुखं तु जगतामेव काम्यं धर्मेण जन्यते" भाषायां तस्य तथोक्तेस्तथात्वम्।

धर्मजिज्ञासा स्त्री धर्मार्थं धर्माचरणाय जिज्ञासा। वेदवाक्यविचारे धर्मसन्देहे वेदवाक्यानां विषयेत्याद्यङ्गपञ्चकयुक्ते विचारभेदे धर्ममीमांसायाम् "अथातोधर्मजिज्ञासा" जै० सू० धर्ममीमांसाकर्ममीमांसाशब्दयोश्च समानार्थतया धर्मस्योपक्रमे तल्लक्षणनिर्देशाय प्रवृत्ते "चोदनालक्षणोऽर्थो धर्म" इति जै०२२ सूत्रे धर्मशब्दस्य कर्मपरत्वं भाष्यसम्मतं युक्तम् न तु पुण्यपरत्वमिति।

धर्मजीवन पु० याजनप्रतिग्रहादिना परस्य धर्ममुत्पाद्य जीवति जीव-ल्यु। याजनादिना परस्य धर्मोत्पादनेन जीवनोपाययुते ब्राह्मणभेदे। "यश्चापि धर्मसमयात् प्रच्युतो धर्मजीवनः" मनुव्याख्याने कुल्लू०।

धर्मज्ञ त्रि० धर्मं जानाति ज्ञा-क। अयं धर्म इति ज्ञानयुते। "धर्मज्ञः सत्यवादी च" "अमात्यमुख्यं धर्मज्ञं प्राज्ञं दक्षं कुलोद्गतम्" मनुः।

धर्मण पु० धर्माय नम्यते नम-बा० कर्मणि ड। (धामनि) ख्याते १वृक्षभेदे। (ढेमना) ख्याते ४सर्पभेदे च मेदि०।

धर्मतीर्थ न०धर्मकृतं तीर्थम्। तीर्थभेदे "ततो गच्छेन्महाराज! धर्मतीर्थमनुत्तमम्। यत्र धर्मो महाभागस्तप्तवानुत्तमं तपः। तेन तीर्थं कृतं पुण्यं स्वेन नाम्ना च विश्रुतम्। तत्र स्नात्वा नरो राजन्! धर्मशीलः प्रजायते। आसप्तमं कुलञ्चैव पुनीते नात्र संशयः" भा० व० ८४ अ०।

धर्मद पु० धर्मं स्वधर्मफलं ददाति अन्यस्मै संक्रामयति दा-क। १स्वधर्मफलस्य अन्यस्मिन् संक्रामके २धर्मोत्पादके च "एतदेव भगाधानं धर्मिष्ठे धर्मदं तथा" हरिवं०१२४अ०। ३कुमारानुचरभेदे पु०। "धर्मदोमन्मथभवः सूचीवक्त्रश्च वीर्य्यवान्" भा० शा० ४६अ० तदनुचरोक्तौ।

धर्मदान न० "पात्रेभ्यो दीयते नित्यमनपेक्ष्य प्रयोजनम्। केवलं धर्मबुद्ध्या यत् धर्मदानं प्रचक्षते" देवलोक्ते प्रयोजनान्तरानुद्देशेन दाने

धर्मदार पु०. ब०व० धर्मार्थमग्न्याधानाद्यर्थम् दाराः। धर्मार्थदारेषु "धर्मदारान् वने त्यक्त्वा परकर्माकरोत् प्रभुः" कालन्दकीय नीतिशास्त्रम्।

धर्मदीपिका स्त्री तोडप्रसिद्धे मीमांसाग्रन्थभेदे।

धर्मदुघा स्त्री धर्मान् दोग्धि आधारस्य कर्त्तृत्वविवक्षया कर्त्तरि दुह-क धश्चान्तादेशः। धर्मदानस्थाने बहिर्वेद्याम् शब्दार्थचि०।

धर्मदेश पु० धर्मसाधन देशः। "स्वभावात् यत्र चरति कृष्णसारः सदा मृगः। धर्मदेश स विज्ञेयो द्विजानां धर्मसाधनम्" संवर्त्तोक्ते देशभेदे। हेमाद्रिव्र० विस्तारः।

धर्मद्रवी स्त्री धर्मजनको द्रवो यस्याः गौरा० ङीष्। "विष्णुपादाग्रसम्भूते! गङ्गे त्रिपथगामिनि!। धर्मद्रवीति विख्याते! पापं मे हर जाह्नवि!। इत्युक्तायां गङ्गायाम् प्रा० त० दृश्यम्।

धर्मद्रोहिन् पु० धर्माय परस्य धर्माचरणाय द्रुह्यति द्रुह-णिनि ४त०। राक्षसे। [बुद्धे हेमच०।

धर्मधातु पु० धर्ममहिंसारूपं परमं धर्मं दधाति धा-तुन्।

धर्म्मध्वजिन् पु० धर्मो ध्वजं चिह्नमिवास्त्यस्य इनि। लोके निजधार्मिकत्वख्यापनार्थं धर्मकारके धर्मचारिणि लिङ्गवृत्तौ "धर्मध्वजी लिङ्गवृत्तिः" अमरः। "धर्मध्वजी सदालुब्धश्छाद्मिको लोकदम्भकः" मनुः।

धर्म्मन् पु० धृ-मनिन्। १धर्मे पुण्ये शुभादृष्टभेदे "प्रेतिरसि धर्मणे त्वा धर्मं जिन्व" वाण्ड्यब्रा० १।९।२। "धर्मणे धर्माय" भा०। "निर्गुणत्वान्न चिद्धर्मा" सां०सू०। आत्मनो निर्गुणत्वान्न तस्य चित् धर्मा धर्म इत्यर्थः। "ज्ञानं नैवात्मनो धर्मः" इति सां०प्र०धृतवाक्यात् तथात्वम्। धर्मिन्शब्दे दृश्यम्। २धारके त्रि०। "प्रितुं नु स्तोषं महो धर्माणं तविषीम्" ऋ० १।१८७।१ "महो महान्तं धर्माणं सर्वस्य धारकम्" भा०। अनेनैवोपपत्तौ बहुव्रीहौ "धर्मादनिच् केवलात्" पा० अनिच्करणं चित्स्वरार्थं धर्मशब्दान्ततया प्रयोगनिरासार्थञ्च। [धर्मसुतादयोऽप्यत्र।

धर्म्मनन्दन पु० ६त०। युधिष्ठिरे धर्मजशब्दे दृश्यम्।

धर्म्मनाभ पु० धर्मः नाभिरिवास्य अच् समा०। विष्णौ हेमच०

धर्मनेत्र पु०१यदुवंश्ये हैहयस्य पुत्रे। यदुवंशोपक्रमे "हैहयस्याभवत् पुत्रो धर्मनेत्र इति श्रुतः" हरिवं० ३३ अ०। २पुरुवंश्ये नृपभेदे। "धार्त्तराष्ट्रसुतान् आहुस्त्रीनेतान् प्रसृतान् भुवि। प्रतीपं धर्मनेत्रं च सुनेत्रं चापि भारत!" भा० आ० ९४ अ०। अयञ्च प्रसिद्धात् धृतराष्ट्राद् भिन्नः धृतराष्ट्रस्य पितुः शान्तनोः प्रतीपपुत्र तया तत्र कीर्तनात्। "प्रतीपस्य त्रयः पुत्रा जज्ञिरे भरतर्षभ। देवापिः शान्तनुश्चैव बाह्लीकश्च महारथ"। ३पौरवंश्यतंसुनृपपुत्रभेदे च "तंसोः सुबोधो राजर्षिर्धर्मनेत्रः प्रतापवान्" हरिवं० १अ०